

repertoire allowed determining that it carried high moral, ethical and spiritual ideals, contributed to the spread of Christian morality, to the unity of the nation in the crucial periods of history, and it became an important factor in the formation of national consciousness of the Ukrainians. The feasibility of introducing students the Kobzars' art and repertoire in the process of music-teacher training is recognized, which can be an important tool in their socio-cultural orientation, mastering space of spiritual values, education on national principles.

Key words: *Kobzars' art, repertoire, teaching potential, moral and ethical education, national education*

Дата надходження статті: 10. 04.2015 р.

УДК 371.15:78.071.4 (063) ББК: 74.489.88,215.1 П24

Радецький О.А.,
викладач
(м. Хмельницький)

Педагогічні умови формування професійного іміджу майбутнього вчителя музики

У статті висвітлено питання професійного іміджу майбутнього вчителя музики та педагогічні умови його формування. З'ясовано, що імідж вчителя є емоційним вираженням очікування людей, у свідомості яких він сформувався. Акцентовано увагу на тому, що кожне суспільство має свій сформований імідж вчителя, котрий узагальнює найбільш типові характеристики цієї професії і закріплює їх у вигляді образу-стереотипу. Виявлено, що структуру іміджу утворюють індивідуальні, особистісні, комунікативні якості та особливості професійної діяльності й поведінки. Доведено, що важливими умовами створення привабливого професійного іміджу виступають духовність, моральність, ділові та лідерські якості, вміння вирішувати конфлікти, встановлювати партнерські відносини, оптимізм, доброзичливість тощо. Уточнено, що процес побудови іміджу залежить як від самого вчителя музики, так і від індивідуальних особливостей учнів, їхньої статі, віку, досвіду, знань та інших чинників. Визначено, що формування професійного іміджу майбутнього вчителя музики має здійснюватися через формування Я-концепції, ядром якої є позиції й установки, котрі впливають на результативність фахової діяльності, а педагогічними умовами цього процесу визначені практичне оволодіння основними принципами фахової етики, розвиток професійної культури та наукової організації праці.

Ключові слова: *імідж, професійний імідж, формування, майбутні вчителі музики, Я-концепція, фахова етика, професійна культура, наукова організація праці.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суттєві зміни, що відбулися у політичних, економічних, духовних, культурних процесах українського суспільства наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, висувають нові вимоги до якості підготовки майбутнього вчителя. У зв'язку з цим особливого значення набувають якості фахової гнучкості, комунікабельності, здібності адаптуватися до соціальних змін, готовності успішно вирішувати професійні завдання у нових соціальних умовах. Модернізація освіти та ускладнення освітніх завдань надають особливої значимості вивченню ролі іміджу як однієї із професійно важливих рис сучасного педагога.

Серед резервів удосконалення професіоналізму майбутніх вчителів музики особливий науково-дослідницький інтерес має вивчення феномена саме фахового іміджу викладача та педагогічних умов його цілеспрямованого формування. На сьогоднішній день накопичено значну кількість наукової інформації, яка в різних аспектах висвітлює особливості сприймання образу вчителя-предметника. Але, водночас, у педагогічній та соціально-психологічній науці на даний час відсутній науково обґрунтований вимірювальний інструментарій іміджу майбутнього вчителя музики, не визначені й педагогічні умови його цілеспрямованого формування, що негативно впливає на фахову підготовку майбутнього спеціаліста. Тому назріла гостра необхідність у розробці такого наукового знання і прикладних аспектів його використання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій... Стан наукової розробленості проблеми іміджу викладача розглядається у сучасній науці в рамках педагогічної іміджелогії (А. Калюжний, Е.Петрова, В. Шепель та ін.).

Зокрема, заслуговують уваги праці і публікації, присвячені проблемам формування іміджу вчителя (І. Баженова, М. Елфімова, Л. Жарікова, Т. Зеленська, О. Крисанова, А. Панасюк,

Е. Петрова, В. Шепель, Н. Шкурко та ін.); педагогів вищої школи (Н. Сорокіна, І. Ханіна, І. Чертикова та ін.). Проте серед зазначених науковців не існує єдиної думки у поглядах на сутність іміджу вчителя як психолого-педагогічного явища, котре наділене системністю і цілісністю.

На сьогодні тема іміджу вчителя отримує нове звучання у зв'язку із аналізом різних аспектів професійної культури (І. Зарецька, В. Краєвський, А. Ситник, В. Сластьонін, Л. Мітіна, Н. Тарасенко). Розглядають вчителя як людину-творця та визначають роль і значення педагогічного артистизму Ю. Азаров, О. Булатова, І. Зязюн, Е. Ільїн, В. Кан-Калік, Ю. Львова, В. Моргун, Е. Ямбург та ін. Умови й чинники формування позитивного іміджу загальноосвітнього закладу досліджуються Т. Піскуною, проте формування професійного іміджу майбутнього вчителя музики залишається поза рамками цих досліджень.

Формування цілей статті... Тому метою статті є розкриття сутності професійного іміджу вчителя музики та визначення педагогічних умов його формування у майбутніх спеціалістів цього профілю.

Виклад основного матеріалу... Слід зазначити, що імідж, який існує у масовій свідомості як емоційно забарвлений стереотипний образ, супроводжує людину з глибокої давнини. Ще у Стародавньому Римі політики прагнули ушляхетнити себе різноманітними способами.

Так, наприклад, Юлію Цезарю було не байдуже, яким його будуть уявляти римляни. Тому, щоб замаскувати свою ваду часткової відсутності волосся на голові, він з усіх почестей, котрі були надані йому сенатом і народом, з найбільшою насолодою користувався правом постійно носити на голові лавровий вінок. Проявляли виняткову турботу про свій імідж і такі історичні постаті: Ярослав Мудрий, Іван Грозний, Ричард Левине серце та ін., про що свідчать ті псевдоніми, якими були наділені їхні типи особистості. Шапка Мономаха, уособлюючи вищу державну владу, також була частиною іміджу князів Київської Русі. Іудейські первосвященики носили одяг пурпурового кольору, тим самим символізуючи про віддане служіння Богу, оскільки пурпур у ті часи вважався кольором крові і жертвопринесення.

У нашій країні суспільна увага і науковий аналіз поняття іміджу були звернуті лише наприкінці ХХ ст. До цього часу масовий читач був обізнаний з ним лише завдяки окремим популярним публікаціям зарубіжних практиків-дизайнерів, візажистів, перукарів.

Перше видання книги В. Шепеля «Іміджологія: Секрети особистісного шарму», яке побачило світ у 1994 р., обґрунтувало не тільки нове для нашого менталітету поняття «імідж», але і визнало створення новітньої галузі наукового дослідження – іміджології [7].

У сучасній науковій літературі поняття іміджу застосовується як до людини (персональний імідж), організації (корпоративний імідж), соціальної позиції (імідж політичного діяча), професії (імідж педагога), освіти (імідж випускника Гарвардського університету), так і до речей (мерседес – не просто машина).

Питання відносно формування ідеального іміджу вчителя, зокрема іміджу вчителя музики, піднімалися у суспільстві також з давніх часів. У кожен історичний період до педагога-музиканта висувалися різні вимоги, затверджувалися різноманітні професіограми, у яких відображалися як основні якості особистості, так і професійні характеристики викладача. Кожне суспільство формувало і продовжує формувати певні стереотипи образу вчителя музики, що впливає на сприйняття сучасниками представника цієї педагогічної професії.

Так, у праці Е. Петрової «Імідж педагога» наведені цікаві результати різноманітних уявлень про дослідження образу вчителя, які сформувалися у суспільстві впродовж ХХ ст. [4, с. 6-9].

Зокрема, учні 1930-х рр. минулого століття включали у портрет «хорошого» наставника такі якості, як знання предмета та володіння методикою; відкриті взаємини з учнями; вміння правильно оцінювати знання вихованців; забезпечення дисципліни; охайний зовнішній вигляд.

Образ «поганого вчителя» відповідно наділявся такими рисами: слабка володіння предметом; відсутність педагогічного підходу до учнів; невміння утримувати дисципліну; несправедлива оцінка знань вихованців; незадовільний зовнішній вигляд.

Дослідження 1940-х рр. ХХ ст. показали, що школярі цієї епохи більше цінували у вчителя знання предмета, загальну ерудицію, політичну зрілість.

«Ідеальний учитель» 1960-х рр. характеризувався врівноваженістю, гармонійністю, авторитетом, знанням предмета, сильною волею, хоробрістю, дотепністю, приємною зовнішністю, розумінням своїх учнів, умінням говорити логічно і виразно, вимогливістю до самостійності, любов'ю до педагогічної роботи.

У сімдесяті роки ХХ ст. «хороший» вчитель був наділений такими якостями: справедливий, розумний, енергійний, вимогливий, авторитетний, хороший організатор, привітний, любить дітей та свій предмет.

Дослідження Е. Петрової, проведені у 1990-х роках ХХ століття, показали, що учні охарактеризували «хорошого» вчителя, як миролюбного, веселого, серйозного, тактовного, відвертого, спокійного, активного, щедрого, впевненого, практичного, прощаючого, обережного, сміливого, співпрацюючого, організованого, працьовитого, розумного і приємного [4].

Дослідження, проведене Т. Щербаковою у студентському середовищі констатувало: насамперед серед основних якостей педагога студенти виділяють освіченість та ерудованість, знання основ дитячої психології, гарні володіння методикою викладання свого предмета й дотримання норм етики та естетики, повагу до особистості дитини, вміння слухати учнів і співпереживати їм, почуття гумору, високу культуру мовлення [6].

На даний момент найбільш значущими якостями, котрі формують імідж педагога, є професійна компетентність, ерудиція, педагогічна рефлексія, педагогічне цілепокладання, педагогічне мислення та імпрровізація, педагогічне спілкування.

В останні роки поняття «image» міцно входить у лексику сучасної людини. Багато довідкових видань розкривають його зміст, трактуючи як цілеспрямовано сформований образ; як сформований у масовій свідомості емоційно забарвлений стереотипний образ; як набір певних якостей, котрі люди асоціюють із певною індивідуальністю; або як образ чогось раніше відомого ... конкретного чи абстрактного, котре дуже нагадує ... в уяві інше. Але найчастіше поняття «імідж» розуміється як сформований у масовій свідомості емоційно забарвлений стереотипний образ кого-небудь або чого-небудь.

У побутовому розумінні слово «імідж» вживається у двох значеннях: як зовнішній вигляд людини та як її репутація. Насправді ці дві складові тісно між собою взаємопов'язані, оскільки, оцінюючи зовнішність особистості, ми робимо висновки і про її репутацію.

У перекладі з англійської «імідж» – це «образ», тобто образ конкретного індивіда, який виникає у свідомості інших людей. Причому, під образом слід розуміти не тільки візуальний, зоровий його підвид, але і образ мислення, дій, вчинків. Це, перш за все, вміння спілкуватися, мистецтво говорити і слухати. Правильно вибраний тон розмови, тембр голосу, витонченість рухів тощо багато в чому визначають формування саме того образу, у якому кожен конкретний вчитель постає перед своїми учнями, колегами та батьками.

Психолог П. Берд зазначає, що імідж – це «повна картинка про вас», яку ви репрезентуєте іншим. Вона включає в себе те, як ви виглядаєте, говорите, одягаєтеся, дієте; ваші вміння рухатися, поставу, голос; ваші аксесуари, ваше оточення тощо [1].

Тлумачний словник Н. Вебстера так трактує визначення цього поняття: «імідж – штучна імітація або демонстрація зовнішньої форми певного об'єкта, насамперед особистості. Він є уявним образом людини, товару чи інституту, який спрямовано формується у громадській свідомості за допомогою публіситі, реклами чи пропаганди» [8].

Інші дослідники стверджують, що термін «імідж» має англломовне коріння і найбільш часто використовується для формування такого образу, який за допомогою певного соціально-психологічного впливу конструюється чи створюється у людей з метою пробудження у них бажаних змін у власній свідомості і поведінці.

З точки зору психології імідж розглядається як образ, що виникає у психіці людини у процесі сприйняття (перцепції). Це психічний образ, котрий спеціально формується і набуває характеру стереотипу та здійснює маніпулятивний вплив на оточуючих.

У соціології поняття «імідж» часто трактується через статусний образ. Він представляє собою «сукупність уявлень, котрі сформувалися у громадській думці про те, яким чином має діяти людина відповідно до наявного власного статусу та як повинні при цьому взаємодіяти між собою її права і обов'язки» [3].

А. Панфілова визначає імідж як цілеспрямовано сформований образ, котрий емоційно і психологічно повинен впливати на будь-кого з метою популяризації, реклами, формування репутації тощо [3, с. 53].

У сучасній науковій літературі розрізняють різні типи та види іміджу. Серед них виділяється імідж професійний, який, за визначенням Т. Щербакової, являє собою образ людини, детермінований її професійними характеристиками [6, с. 200].

Оскільки імідж майбутнього вчителя музики належить до професійного різновиду, то необхідно розглянути його важливі складові. Так, Л. Аверченко і Г. Залесов до професійно-особистісного іміджу відносять:

- професіоналізм і компетентність;
- моральну стійкість;
- гуманітарну освіченість;
- комунікативну привабливість;

– знання закономірностей функціонування людської психіки, законів психології та використання різноманітних психологічних технік [5].

Отже, як бачимо, імідж вчителя музики в узагальненому вигляді містить у собі індивідуальні, особистісні, комунікативні, діяльнісні та позаповедінкові характеристики. Тому його можна умовно поділити на кілька складових. А саме:

1. Власне сам образ, тобто певне цілісне уявлення про вчителя музики, котре виникає у свідомості школярів, коли вони спілкуються і сприймають чи не сприймають його, а також те, що згодом залишається у їхній пам'яті.

2. Зовнішні плани виявлення, до яких належить манера поведінки, хода, жести, міміка, одяг, зачіска тощо.

3. Внутрішні можливості, котрі включають в себе інтереси, ерудицію, творчий підхід, хобі.

4. Процесуальні резерви, які ґрунтуються на темпераменті, швидкості, пластичності, емоціях, вольових якостях.

5. Ціннісні потенції, що визначаються життєвою позицією, пріоритетами, ціннісними установками та створеною легендою.

6. Професійну репутацію, до якої належить напрацьований практичний і теоретичний досвід, авторські методики, відгуки дітей, батьків, колег про фахову компетентність, професійні нагороди й премії, фото та відеосвідчення діяльності, авторські сайти, публікації тощо.

У структурі іміджу професіонала, запропонованому Л. М. Мітіною, виділено зовнішній, процесуальний та внутрішній компоненти, де зовнішня складова включає міміку, жести, тембр, силу голосу, костюм, манери, статуру. Вона, звичайно, може створити робочий чи неробочий настрій на уроці, сприяти або перешкоджати педагогічному спілкуванню, полегшити чи ускладнити взаєморозуміння учасників навчального процесу.

Але фахова діяльність вчителя, на думку науковця, розкривається сповна лише через процесуальну складову іміджу, котра відзначається професіоналізмом, пластичністю, виразністю у спілкуванні тощо.

Внутрішній компонент характеризує інтелектуальний, духовний та культурний потенціал людини, демонструє розвиток її потреб, інтересів, смаків, ціннісних орієнтацій [2].

Зрозуміло, що в іміджі вчителя музики, насамперед, повинні переважати його професійні якості, котрі мусять відповідати власне самому образу навчального предмета «Музика» та індивідуально-особистісному стилю професійної діяльності педагога. Цілком очевидним є й те, що вчитель музики зобов'язаний добре орієнтуватися у музичному мистецтві, знати його стилі й жанри, тенденції розвитку, композиторів і виконавців не тільки класики, а й сучасності, володіти інформацією про музичні вподобання підростаючих поколінь, щоб прищеплювати високу культуру слухання музики та справжню любов до цього виду мистецтва.

Оскільки у загальноосвітній школі центральною фігурою виховного процесу і суб'єктом виховання є учитель, а вчитель музики є ще і популяризатором мистецтва, то саме він за своїм статусом виступає носієм ціннісних ставлень до світу з позицій Істини, Добра й Краси. Для школярів вчитель музики є своєрідним провідником ціннісного ставлення до життя, уособленням прикладу правильної життєвої позиції, вихованості, культури. Його роль у школі важко переоцінити, адже лише декларації ідеалу та правильної поведінки без реального підкріплення їх образом самого вчителя не матимуть позитивного виховного впливу на учнів.

Формуючи свій імідж, майбутній вчитель музики повинен враховувати дві серйозні обставини. По-перше, імідж створюється і функціонує у ситуації взаємодії з учнями, яким він головним чином адресований. Відповідно і формуватися він повинен з опорою на їхні очікування, на ті уявлення про «хорошого вчителя», які у них існують.

По-друге, імідж мусить демонструвати не тільки фахові можливості й статус вчителя музики, але і його індивідуальність, котра надає професійним якостям неповторного колориту та накладає відбиток на всі аспекти існування його у професії. Не випадково у пам'яті учнів залишаються не стільки характерні прийоми роботи педагога, скільки його індивідуальні риси: звички, особливості мовлення, жести, стиль одягу, ті висловлювання, у яких виявилось особистісне ставлення до чогось.

Тому формування іміджу майбутнього вчителя музики повинно реалізовуватися через формування Я-концепції як способу поведінки та оцінки самого себе. Це динамічне психологічне утворення, у якому розвиток і зміни обумовлені внутрішніми й зовнішніми факторами, де своєрідний вплив на її становлення здійснює соціальне середовище. Залежно від конкретної ситуації майбутній вчитель музики формує свій Я-образ і реагує на нього відповідно до даної ситуації. Сформованість Я-концепції студентів впливає на результативність професійної діяльності вчителя музики, адже

позитивна Я-концепція вчителя забезпечує формування у школярів почуття психологічної захищеності і безпеки, повної впевненості в доброзичливості та повазі з боку вчителя.

До педагогічних умов формування професійного іміджу майбутнього вчителя музики необхідно віднести також і практичне оволодіння студентами основними принципами педагогічної етики, розвиток професійної культури та наукової організації праці. Саме успішно спроектований таким чином педагогічний імідж впливає на самоствердження майбутніх вчителів музики і подальше їхнє професійне самовдосконалення.

Висновки... Підсумовуючи сказане, необхідно зазначити, що майбутньому вчителю музики, створюючи індивідуальний професійний імідж, потрібно не стільки розвивати особистісне демонстрування власних якостей, скільки вміння бачити і оцінювати себе самого та інших. Їм важливо усвідомити, що метою формування професійного іміджу вчителя музики є не виховання актора або педагога у масці, а вчителя з якостями актора, творця, щоб у нього зовнішні прояви не розходилися із внутрішніми установками та позиціями. Ці якості повинні демонструватися в залежності від поставлених педагогічних задач.

Список використаних джерел і літератури:

1. Берд П. Бизнес-план: Пошаговое руководство / П. Берд. – М. : Фаир-Пресс/Гранд, 2008. – 304 с.
2. Митина Л. М. Учитель как личность и профессионал (психологические проблемы) / Л. М. Митина. – М. : Дело, 1994. – 216 с.
3. Панфилова А. П. Имидж делового человека / А. П. Панфилова. – СПб. : ИВЭСЭП: Знание, 2007. – 490 с.
4. Петрова Е. А. Имидж педагога / Е. А. Петрова. – М. : Изд. центр АПО, 2003. – 32 с.
5. Психология управления: курс лекций / Л. К. Аверченко, Г. М. Залесов, Р. И. Мокашанцев, В. М. Николаенко ; отв. Ред. М.В. Удальцова. – М.: ИНФРА-М ; Новосибирск : Сиб. соглашение, 2002. – 147 с.
6. Щербакова Т. Н. Профессиональный имидж современного учителя иностранного языка / Т. Н. Щербакова // Теория и практика образования в современном мире : материалы II междунар. науч. конф. – СПб. : Реноме, 2012. – С. 200 – 203.
7. Шепель В. М. Имиджелогия: Секреты личного обаяния / В. М. Шепель – М. : Культура и спорт, ЮНИТИ, 1994. – 320 с.
8. Webster N. An American Dictionary of the English Language.

Транслітерований список літератури:

1. Berd P. Biznes-plan: Poshagovoe rukovodstvo. Moskva, Fair-Press, Grand, 2008, 304 p.
2. Mitina L. M. Uchitel' kak lichnost' i professional (psixologicheskie problemy). Moskva, Delo, 1994, 216 p.
3. Panfilova A. P. Imidzh delovogo cheloveka. Sank-Peterburg, IVE`SE`P, Znanie, 2007, 490 p.
4. Petrova E. A. Imidzh pedagoga. Moskva, izdatelskij tsentr APO, 2003, 32 p.
5. Psixologiya upravleniya: kurs lekcij. L. K. Averchenko, G. M. Zalesov, R. I. Mokashanec, V. M. Nikolaenko; otv.red. M. V.Udal`cova, Moskva, INFA-M; Novosibirsk: Sibirskoe soglashenie, 2002, 147 p.
6. Shherbakova T. N. Professional`ny`j imidzh sovremennogo uchitelya inostrannogo yazi`ka, *Teoriya i praktika obrazovaniya v sovremennom mire: materialy` II mezhdunarodnoj nauchnoj konferencii*. Sank-Peterburg, Renome, 2012, pp. 200-203.
7. Shepel` V. M. Imidzhelogiya: Sekrety` lichnogo obayaniya. Moskva, Kultura i sport, YUNITI, 1994, 320 p.
8. Webster N. An American Dictionary of the English Language.

Аннотація

Педагогические условия формирования профессионального имиджа будущего учителя музыки

Радецкий А.А.

В статье раскрывается вопрос профессионального имиджа будущего учителя музыки и педагогические условия его формирования. Выяснено, что имидж учителя есть эмоциональным ожиданием людей, в сознании которых он сформировался. Акцентировано внимание на том, что каждое общество имеет свой сформировавшийся имидж учителя, который обобщает наиболее типичные характеристики этой профессии и закрепляется в виде образа-стереотипа. Выявлено, что структуру имиджа образуют индивидуальные, личностные, коммуникативные качества и особенности профессиональной деятельности и поведения. Доказывается, что важными условиями создания привлекательного профессионального имиджа выступают духовность,

моральность, деловые и лидерские качества, умения решать конфликты, устанавливать партнёрские отношения, оптимизм, доброжелательность и т.д. Уточнено, что процесс построения имиджа зависит как от самого учителя музыки, так и от индивидуальных особенностей учеников, их пола, возраста, опыта, знаний и других составляющих. Определено, что формирование профессионального имиджа будущего учителя музыки должно осуществляться через формирование Я-концепции, ядром которой есть позиции и установки, которые влияют на результативность профессиональной деятельности, а педагогическими условиями этого процесса могут быть практическое освоение основных принципов профессиональной этики, развитие профессиональной культуры и научной организации работы.

Ключевые слова: имидж, профессиональный имидж, формирование, будущие учителя музыки, Я-концепция, профессиональная этика, профессиональная культура, научная организация работы.

Summary
Pedagogical Conditions of Forming Professional
Image of the Future Music Teacher
Radetskyi O.O.

The article highlights the issue of the professional image of the future music teachers and pedagogical conditions of its formation. It was found that the image of teachers is an emotional expression of the people's expectations in the mind of whom it is formed. The attention is focused on the fact that every society has its formed teacher's image, which summarizes the most common characteristics of that profession and establishes them as the image-stereotype. It is found out that the structure of the image is created by the individual, personal, communication qualities and peculiarities of professional activity and behaviour. It is proved that the important conditions forming attractive professional image are spirituality, morality, business and leadership skills, ability to resolve conflicts, establish partnership relationships, optimism, kindness and so on. It is specified that the process of constructing the image depends on the music teacher and the individual characteristics of students, their gender, age, experience, knowledge and other factors. It is determined that the formation of professional image of the future music teacher should be carried out by forming self-concept, the core of which is the position and settings that affect the performance of professional activity, and pedagogical conditions of this process identified practical mastering basic principles of professional ethics, development of professional and scientific organization of work.

Key words: image, professional image, formation, future music teachers, self-concept, professional ethics, professional culture, scientific organization of work.

Дата надходження статті: 20.04.2015 р.

УДК 786.2.071.5 – 057.87(45)

Семчакевич С.Л.,
аспірант
(м.Київ)

Розвиток артикуляційної культури студентів в процесі індивідуального фортепіанного навчання

Стаття присвячена проблемі артикуляційної культури майбутніх вчителів музичного мистецтва та доцільності її розвитку в процесі індивідуального фортепіанного навчання. Автором окреслено низку питань, пов'язаних із практичним застосуванням тих засобів виразності, які є у розпорядженні виконавця: агогічних і динамічних нюансів, акцентування, темпу, педалізації, а також власне артикуляції й фразування; зацентровано увагу на ігрових прийомах, за допомогою яких здійснюється та чи інша артикуляція: *legato*, *portato*, *non legato*, *legatissimo*, *staccato*, *tenuto*, *leggiere*, *jeu perle*.

Охарактеризовано способи реалізації стакатної артикуляції; обґрунтовано важливість врахування при виборі артикуляційного прийому і його відтінку, які одночасно відповідають ігровому руху, таких параметрів, як вибраний виконавцем темп, динамічний рівень звучання, характер фактури, та чи інша педаль.